

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA

Jēkaba ielā 11, Rīgā, LV-1811

Tālrunis: 708 7111 · Fakss: 708 7100

Rīgā 2011.gada 20.septembrī

Nr. 1-1-A/235-2011

**Latvijas Republikas
Satversmes tiesai**

Atbildes raksts

Satversmes tiesā ir ierosināta lieta Nr.2011-15-01, kurā tiek vērtēta likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 19.punkta „c” apakšpunkta (2001.gada 22.novembra likuma redakcijā) (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.pantam.

Apstrīdētā norma noteic, ka gada apliekamajā ienākumā netiek ietverti un ar nodokli netiek aplikti ienākumi no sava īpašuma pārdošanas, izņemot ienākumu no tāda nekustamā īpašuma pārdošanas, kas ir bijis personas īpašumā mazāk par 12 mēnešiem.

Pieteikuma iesniedzējs – Administratīvā apgabaltiesa – pauž viedokli, ka apstrīdētā norma tādā tulkojumā, kā to veicis Augstākās tiesas Senāts, neatbilst no Satversmes 91.panta izrietošajam tiesiskās vienlīdzības principam (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 20.jūnija lēmuma lietā Nr.AA43-0416-11/14 12.punktu*). Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, apstrīdētais tiesiskais regulējums pārkāpj vienlīdzības principu salīdzinājumā ar tām personām, kuras, uzsākot nekustamo īpašumu sistemātisku un ar atlīdzības raksturu pārdošanu, reģistrē savu saimniecisko darbību un maksā iedzīvotāju ienākuma nodokli vai šim mērķim dibina komercsabiedrību un maksā uzņēmumu ienākuma nodokli, kā arī salīdzinājumā ar tām personām, kuras veic sistemātisku un ar atlīdzības raksturu kustamas mantas pārdošanu.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeima – uzskata, ka pieteikuma iesniedzējs savā pieteikumā ir nevis apšaubījis apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, bet pamatojis, kāpēc tiesiskās vienlīdzības principam neatbilst tāda apstrīdētās normas interpretācija, kādu sniedzis Augstākās tiesas Senāts. Lidz ar to šajā lietā strīds ir par Augstākās tiesas Senāta sniegtās apstrīdētās normas interpretācijas atbilstību Satversmes 91.pantam.

SATVERSMES TIESAS
KANCLERĀJA

SAŅEMTS 20.09.2011.

REG. NR. 398

Satversmes tiesas kompetenci nosaka Satversme un Satversmes tiesas likums. Satversmes tiesas likuma 16.pantā izsmeļoši uzskaitīts, kādas lietas Satversmes tiesa ir tiesīga izskatīt.

Satversme un Satversmes tiesas likums neparedz pieteikuma iesniedzēja tiesības apstrīdēt Satversmes tiesā normas interpretāciju vai normas piemērošanas jautājumus.

Satversmes tiesa, skaidrojot savu kompetenci, norādījusi: „Satversmes tiesas pamatuzdevums nav izlemt to, kā katrā konkrētā gadījumā pareizi interpretējamās vai piemērojamas tiesību normas” (*Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 17.punkts*).

Tāpat Satversmes tiesa secinājusi, ka „vispārējās jurisdikcijas tiesu veiktās tiesību normu interpretācijas, piemērošanas vai pierādījumu pārbaudes pārvērtēšana saskaņā ar Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 1. un 16. pantu nav Satversmes tiesas kompetencē. Satversmes tiesai atbilstoši Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktajai kompetencei nav paredzētas tiesības izvērtēt vispārējās jurisdikcijas tiesu nolēmumu tiesiskumu” (*Satversmes tiesas 2010.gada 11.jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-11-01 6.punkts*).

Pieteikuma iesniedzējs pieteikumā skaidri paudis viedokli, ka Satversmes 91.pantam neatbilst apstrīdētā norma tādā tulkojumā, kā to veicis Senāts (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2011.gada 20.jūnija lēmuma lietā Nr.AA43-0416-11/14 12.punktu*).

Saeima vērš Satversmes tiesas uzmanību uz apstākli, ka to apliecina arī pieteikuma iesniedzēja izraudzītā argumentācijas struktūra. Vispirms pieteikuma iesniedzējs atspoguļojis Augstākās tiesas Senāta sniegto apstrīdētās normas interpretāciju (*sk. turpat, 10.punkts*). Pēc tam pieteikuma iesniedzējs pierādījis, ka ir iedibinājusies konsekvanta Augstākās tiesas Senāta prakse, un norādījis uz pienākumu pie tās turēties konkrētajā lietā (*sk. turpat 11. – 12.punktu*). Beidzot pieteikuma iesniedzējs paudis savus apsvērumus par šādas Augstākās tiesas Senāta prakses pareizību un pat apstrīdējis Augstākās tiesas Senāta sniegto apstrīdētās normas interpretāciju (*sk. turpat 13.punktu*).

Līdz ar to šajā lietā ir strīds par Augstākās tiesas Senāta sniegtās apstrīdētās normas interpretācijas pareizību un atbilstību Satversmes 91.pantam.

Saeima vērš Satversmes tiesas uzmanību uz svarīgu apstākli, ka pieteikuma iesniedzējs nav norādījis uz apstrīdētās normas neatbilstību Satversmei. Tieši pretēji – no pieteikuma iesniedzēja argumentācijas izriet, ka apstrīdēto normu iespējams piemērot atbilstoši Satversmei, taču to liedzot Augstākās tiesas Senāta sniegtā interpretācija.

Satversmes tiesa savā praksē jau norādījusi, ka „augstākas instances tiesas nolēmums nav ārējais normatīvais akts. Tiesnesim augstākas instances tiesas nolēmums citā lietā jāņem vērā tikai tiktāl, ciktāl tas ir pamatots, pārliecinošs un attiecināms uz konkrētās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. Tomēr tiesnesim ir tiesības citā lietā šaubu gadījumā izvēlēties citādu, konkrētās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem atbilstošāku tiesību normas interpretācijas rezultātu. Ja minētā uzdevuma izpildes labad nepieciešams atkāpties no agrāk

sniegtajām tiesu prakses atziņām, tad tiesnesis to ir tiesīgs darīt, taču tikai pienācīgi argumentējot savu viedokli” (*Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15.punkts*).

Augstākās tiesas Senāts saviem kopsēdē taisītiem spriedumiem piešķīris īpašu institucionālo rangu un autoritativo pārliecināšanas spēku (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 8.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-368/2011 5.punktu*).

Saeima vērs Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka Augstākās tiesas Senāta sniegtajai tiesību normas interpretācijai *per se* nevar būt prezumējama piemērojamība. Iespēja citās lietās piemērot Augstākās tiesas Senāta vai jebkuras citas vispārējās jurisdikcijas tiesas sniegto tiesību normas interpretāciju izriet no šīs interpretācijas pareizības un pārliecināšanas spējas, nevis no Augstākās tiesas Senāta institucionālā ranga.

Lai citās lietās varētu piemērot iepriekš sniegtu tiesību normas interpretāciju, šai interpretācijai jābūt pamatotai, atbilstoši tiesību sistēmai un taisnīgai. Ja tiesnesis uzskata, ka Augstākās tiesas Senāta sniegtā tiesību normas interpretācija nav pareiza vai taisnīga, viņam ir pienākums no tās atkāpties. Tas izriet arī no Satversmes 83.panta. Kā norādījusi Satversmes tiesa: „Neatkarība šā panta izpratnē nozīmē tiesneša patstāvību nolēmumu pieņemšanā. Savukārt padotība likumam nozīmē, ka tiesnesim tiesību normu piemērošanas procesā ir jātiecas sasniegt pēc iespējas taisnīgāku un lietderīgāku rezultātu, kas atbilstu tiesību sistēmai kopumā” (*Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15.punkts*).

Ja tiesnesis piemērotu Augstākās tiesas Senāta sniegtu, bet Satversmei vai tiesību sistēmai neatbilstošu tiesību normas interpretāciju, kuras pareizību viņš pats apšaubā, šāda rīcība neatbilstu Satversmes 83.pantam un Satversmes 92.pantā garantētajām personas tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Augstākās tiesas Senāta sniegtas tiesību normas interpretācijas piemērojamību var nodrošināt metodoloģiski precīza attiecīgās tiesību normas piemērošana. Satversmes tiesa vairākkārt skaidrojusi, ko nozīmē tiesību normas piemērošana, proti, „Satversmei atbilstoša tiesību normu piemērošana ietver piemērojamās tiesību normas atrašanu un atbilstošu iztulkošanas metožu izmantošanu, intertemporālās un hierarhiskās piemērojamības izvērtēšanu, judikatūras un tiesību doktrīnas izmantošanu, kā arī tiesību tālākveidošanu” (*Satversmes tiesas 2011.gada 8.marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-52-03 7.punkts*).

Tāpat ikvienai tiesai konkrētās lietas ietvaros patstāvīgi jāpārbauda iepriekš sniegtās tiesību normas interpretācijas pareizība, atbilstība tiesību sistēmai un piemērotība, proti, jāpārbauda, vai arī konkrētajos faktiskajos apstākļos attiecīgā interpretācija būs pareiza un nodrošinās taisnīgu lietas izlemšanu.

Papildus tam Saeima vēlas norādīt, ka jautājums par apstrīdētās normas interpretācijas pareizību nav izlemjams, apstrīdot pašas apstrīdētās normas atbilstību Satversmei.

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka „tiesu varas uzdevums ir gādāt, lai, izskatot katru konkrēto lietu, tiktu garantēta Satversmes norma, likumu un citu normatīvo aktu

istenošana, vispārējo tiesību principu ievērošana, kā arī aizsargātas cilvēka tiesības un brīvības. Tiesiskā valsti tieši vispārējās jurisdikcijas tiesas ir atzistas par efektīvāko mehānismu, kas, izvērtējot katru gadījumu individuāli, var konstatēt, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp konkrētās personas tiesībām un sabiedrības interesēm” (*Satversmes tiesas 2010.gada 13.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-09-01 12.punkts*).

Tāpat Satversmes tiesa ir vērsusi īpašu uzmanību uz tiesību normas interpretācijas apstrīdēšanas neatbilstību konkrētās kontroles institūta mērķim un jēgai: „Tiesas tiesības vērsties konstitucionālajā tiesā, ja lietas izskatīšanas gaitā rodas pamatotas šaubas par lietā piemērojamās tiesību normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, jeb tā sauktā konkrētā kontrole nav prejudiciālais jautājums par lietā piemērojamās tiesību normas interpretāciju” (*turpat*).

Līdz ar to šajā lietā skartais tiesību jautājums būtu risināms tiesību normas interpretācijas ceļā, veicot apstrīdētās normas iztulkošanu. Lai Satversmes tiesa varētu pārliecināties, ka apstrīdētā norma patiešām ir pienācīgi iztulkojama, Saeima kopā ar atbildes rakstu iesniedz vairākus dokumentus, kas apliecina apstrīdētās normas iztulkošanas un piemērošanas praksi (*sk. Finanšu ministrijas 2011.gada 12.septembra vēstuli Nr.4-01/5999 ar tai pievienotajiem pielikumiem*).

Ņemot vērā iepriekšminēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 6.punktu, lūdzam izbeigt tiesvedību lietā Nr.2011-15-01 „Par likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 19.punkta „c” apakšpunktu (2001.gada 22.novembra likuma redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam”.

Pielikumā: Finanšu ministrijas 2011.gada 12.septembra vēstule Nr.4-01/5999 ar tai pievienotajiem pielikumiem.

Saeimas priekšsēdētāja

S. Ābolīņa